

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

UN TRIMESTRE

Dins Espanya: una pesseta.
Fora d'Espanya: dues pessetes.

Redacció i Administració

General Barceló, —1.—2.ª

PALMA DE MALLORCA

LA AURORA

PUNTS DE SUSCRIPCIÓ

A Manacor: Ca-Mestre Antoni Fiol Ferrer, 5.—Ca-Pame Andreu Alcover, Plaça del Palau, 2.

A Palma: Llibreria d'En Guasp, Morey, 6.—Taller d'encuadernacions d'En Francesc Ferrer, Sta. Eulària, 25.—Llibreria Ernest Frau, Bressa.—Llibreria d'Alomar y Fontdevila Bressa.

Surt cada dissapte per donar ventim i altres herbes a n-es qui s'ho guany

Parla En Revenjoli. Escoltau i oireu

Giboll

N'hauem d'arrambar una mica an aqueixes bresques d'anticlericals que hi tenen sa ferida tan forta an es fer i dir bestieses i bajanades, que sembla que's posarien malalts si s'aturaven de ferne i dirne. Donemlos idò unes quantes *cibollades* a ferir, ja que hi som.

I

¿Que ja hi tornam?

S'Animalot pudent, que hi havia setmanes que feya com a bonda, dissapte passat ja's torna desbaratar, desjectant es Vicari de Sancelles i es Vicari de Búger perque malevetjaren esborrossonar es balls de màscares. ¿Idò gran cap-clos d'Animalot? ¿Que volieu qu'aquells Vicaris e-hi enviassen la gent an aquells balls del dimoni? ¡No hu espereu de cap Vicari que fassa tal barbaritat! Després de tot, está ben en caràcter s'Animalot pudent (defensant es balls de màscara. Com son uns balls que ets endiots i endiotes e-hi van per.... animalotjarhi per porquetjarhi, es natural que s'Animalot els-e defensi.

II

Esclips i esclips entre Lerrouxistes

Comensa a havern'hi molts devers Barcelona. Com allà a s'Ayuntament no hi ha per tots es gavatxos lerrouxistes que fugen de fam i de feyna, i son molts qu'encara no han pogut entrar a corral, s'es formada una fracció de descontents, esmussos i espuntats, que criden fort ferm; primer només cridaven contra es qui tenien sa pella pes manec dins s'Ayuntament i que s'atepien a voler des rebost municipal per respectaven En Lerroux així meteix. Ara ni En Lerroux respecten, i en diuen la mala-pèssima, han fundats uns quants cassinets i fins un periodic, que surt fent flamada contra's llocs-tinents d'En Lerroux i contra aquest també. Entany per apacivar aqueys espuntats, ja feren diputat provincial es qui duya la veu de tots, un tal Guerra del Rio. Aqueix ja no grinyolá pus; ara es des feels; pero n'hi ha d'altres que'n fan de remeulos mes que no'n voldria D. Alexandre. S'altra setmana va haver de presidir un aplec que's feels feren per espolsar s'arnés an ets espuntats. Un des qui'ls ho espolsá més va esser aquell meteix Guerra del Rio, que va dir qu'allò (ses barayes ab sos descontents) acabaria a garrotades, sistema lerrouxista pur, i molt liberal, ¿no es ver?—Llavò s'alsá En Lerroux i va cantar ses seues glories, vanagloriant-se d'haver profetisat que no matarien cap d'aquells de Cullera, es qui assas-

sinaren es Jutge, Escrivá i Esgotzi de Sueca, maldement les sentenciassen a mort, i afegi:—E-hi ha homos que s'avamen de que ab un discurs tomen un Govern. Noltros feym molt més: donam vida a un Govern mort, perque mas convé que sequesca aquest Govern.

Així mos agraden es radicals: que parlin clar. De manera que En Lerroux diu que li convé que govern En Canalejas. Aquí lo que hi ha que, si convé an En Lerroux, no pot convenir a ses persones de bé ni per lo meteix a Espanya. ¡Pobre Canalejas! Elogis com aqueys que fa d'ell En Lerroux, son d'aquells que [arrenyonen.

¿que no sabeu com acabá es predicot En Lerroux? Idò dient an es seus que, en sentir a dir qu'es pujat En Maura i En Lacierva, que moguen una revolució!

¡Quin capitá Aranya qu'es D. Alexandre! Embarca la gent, i ell se queda sempre en-terra. Ja's sap això a Barcelona: en haverhi d'haver renou, n'es fora. No le hi han pogut aglapir may ab una revolució. Ja se'n guardarà ell com de caure de bategarse gens ni de treure's nas an es carrer, es dia qu'En Maura i En Lacierva entrarán. Que entrarán (¡vaja si entrarán!), en esser s'hora.

Final de sa comedia lerrouxista: com es feels sortien de s'aplec, es disidents o espuntats que hi havia defora, protestaven, i s'armaren unes completes de nyic-i-nyec de lo més alt de punt, i se repartiren pinyes, nesples, serves, castanyes, prunes i demés carro-portal, fins que sa policia hi acudi a departir aquells elets de sa llibertat, igualdat i fraternidat.

III

Aumut p'es cap des socialistes

Es socialistes i republicans s'altra setmana volien moure a Roma dins es Parlament un alguer contra sa guerra de Tripoli; pero se'n dugueren s'aumut p'es cap, perque tots ets altres diputats se giraren contra ells i casi tota sa gent de Roma, que feren una manifestació poques vegades vista a favor del Rey i des Govern i de sa guerra de Tripoli. Socialistes i republicans, com se suposa, s'arrufaren com a cuquets quant se veren aquella barrumbada demunt, per no esserhi demés. Malevetjaren salvar es pellet, i feren bé.

IV

Ja hi anau errat, germá!

Per *El Ideal* parlam, que dissapte suposa que es Tribunal Suprem de Guerra i Marina ha vengut a declarar innocent En Ferrer i Guardia perque ha alsat s'embarc des seu bens. Es Tribunal Suprem de Guerra i

Marina lo'qu'ha dites, si no consta qu'En Ferrer prengües part directa en so causar es danys i perjudicis precisament an aquelles cases que reclamaven s'indemnisació, es seus bens no han de respondre de tals danys i perjudicie. Es que no consti qu'En Ferrer no va esser a tal o qual convent a pegar foc o a robar, no vol dir que no consti qu'ell va promoure i dirigir sa *setmana trágica*. Per haverla promoguda i dirigida el condemnaren a mort, fundantse es Tribunal Militar enses declaracions des meteixos republicans; per això el fustellaren. Lo qu'ara ha declarat es Tribunal Suprem de Guerra i Marina, no contradiu en res ni per res sa sentència des Tribunal Militar que'l condemná i el feu fusellar. Es Tribunal Suprem de Guerra i Marina lo qu'ha declarat, esque no consta qu'En Ferrer prengües part directa en so causar es danys i perjudicis d'aquelles cases qu'ara reclamaven sa indemnisació. Es declarar que En Ferrer no va prendre part directa en so cremar o robar tal o qual convent, no es declarar que no va prendre part directa en sa *setmana trágica*. ¿Que no consta que fos a sa cremadissa d'aquelles cases que ara reclamaven s'indemnisació? Conforme que no fos precisament an aquella cremadissa; pero va esser es qui va moure i dirigir sa *setmana trágica*, com consta pe' ses declaracions des meteixos republicans; i per això el condemnaren i el fusellaren diu 13 d'octubre de 1909. Per lo meteix, aqueixa declaració d'innocencia d'En Ferrer i Guardia que pretén *El Ideal* qu'ha feta es Tribunal Suprem de Guerra i Marina, no existeix més que dins es carabassot des paperot republicanot.

V

Tant betzol es aquell de Jerez com es de Ciutat

El Ideal mos fa asebre dissapte que's paperot «Fuerza Obrera» de Jerez li copia aquelles gloses *aigordenteres* d'En B. Champs d'Aur: *Las canciones del pueblo*, que dia 17 de febrer li posárem en solfa. Sa veu que's paperot de Jerez está tan cruu i tan en dejú de poesia com es meteix paperot de Ciutat, qu'es tot quant sa puga dir.

I es que sa Poesia es una cosa tan celestial i divina, que no se n'ha agradat may de ferse ab republicanots: no li entren pe's'uy dret. Es bon gust qu'ella té, los hi fa avorrir.

VI

Germanets ¿qui us ha enganats?

Si, sembla que venen de ses Arases ets escriguedors de s'Obrer Balear. Entusiasmats ab so gran nombre de diputats qu'han trets p'es

Parlament de l'Imperi alemany (*Reichstag*), se figuren es grans biduins que dins quatre dies haurán feta fer flamada a l'Imperi i que l'emperador Guillem, el *Kaiser*, se'n haurá d'anar a fregir ous de lloca, «com la música a otra parte» que diuen aquells escriguedoretjos. Sols s'ignorancia més absoluta de lo qu'es s'Imperi alemany i Alemania, i una toixarrudesca comparable an aqueixa ignorancia pot permetre an es *companys* de s'Obrer Balear entafarrar tal batayonada. ¿O se figuren aqueys socialistes que's diputats des *Reichstag* poren tomar no ja l'Emperador, sino fins es Ministres? Idò van ben errats. Aquells diputats poren molestar i atabuixar es Ministres i es Govern, pero no les poren fer caure. ¿Com idò no mos han de fer riure pe' ses butxaques aqueys escriguedors de s'Obrer Balear qu'hara ja se figuren que tota Alemania es seua i que al punt farán buydar el *Kaiser* i tot? ¿Qui us ha enganats, germanets?

VII

Sa llibertat que hi ha a Inglaterra p'ets impiós

¿Qui hu'dupta que a Inglaterra es un país lliure i civilisat? Idò escoltau de quina manera entenen sa llibertat es tribunals i sa policia d'Inglaterra. No fa gayre que a una de ses ciutats d'allà, a Leeds, han condemnats dos blasfems a presó. Un, el Dr. William Stewart, famós quimic i President de sa *Lliga Socialista des lliurepensament*, va dir en públic que no acabava de creure que la Biblia digués ver en tot. El sent un *policemann*, que'l denunciá an es jutge Mr. Horrindgs, i aquest el condemná a tres mesos de presó.

S'altra processat es Mr. William Boop, que publicá un opuscle titulat *Preguntes an es Clero*. Un altre *policemann* en compra un exemplar, el denuncia an es Jutge, i aquest ha enflocats quatre mesos de presó an qui'l va escriure, Mr. Boop.

Si es policies i es jutges d'Espanya fessen res d'això ¿quin telabastaix no mourien es nostros lliberalissims anticlericals? Pero com es a Inglaterra que hu fan, es nostros lliberalissims no baden boca. Lo que fan es insultar capellans, frares i monges i tota s'altra gent de bé, i llavò per més burla i afronta diuen que a Espanya no hi poren viure perque hi domina l'Inquisició.

VIII

Es cánon V des concili d'Elvira

Mana aqueix cánon que, si cap senyora tupava una esclava seua fins a s'estrem de que s'esclava se morís dins tres dies, quedava escomunicada per set anys, sense porer combregar

ni assistir an es sacrifici de sa Missa i subjecte a penitència pública tots aqueys set anys. Ab cástics així l'Esglesia va desterrar a poc poc s'esclavitut del mon. En canvi, es paganisme autorisava es senyors per porer matar es seus esclaus sense cap motiu, considerant ets esclaus com si fossen bisties. I ab tot i això aqueys socialistetxos de s'Obrer Balear, copiantho de llibres canalles, com se suposa, mos deyen, fa quinze dies, que sa societat cristiana era molt més corrompuda que sa societat des pitjors temps des paganisme!

¿I que no diuen es socialistes que lo més injust i lo més lleix i lo més corromput es privar s'home de sa seua llibertat? Prou que si que hu diuen. Idò ¿per que mos surten llavò dient que sa societat cristiana, que aboli s'esclavitut, era més dolenta que sa pitjor societat pagana, que mantenia com una cosa bona s'esclavitut? Perque es socialistes, com se diuen defensors de sa llibertat humana, menten com l'Àminia de Judes; ells lo que son, uns farsants desenfreits de tal llibertat; ells lo que son uns inemics de Deu i de tot lo que fassa olor de Deu: son es merdacaners d'En Barrufet.

IX

Sucant ets ays

Segueix es paperot socialista sucant ets ays sobre *luxuria clerical* des primers sigles de l'Esglesia, i per això retreu certs cànons de concilis que castigaren tal vici i senyalaven sa retgla de vida qu'havien de dur ses persones consagrades a Deu. Negú may es estat més gelós que l'Esglesia de sa vida neta des seus Ministres; cap Autoritat may de la terra ha persiguit tal vici, com l'ha, perseguit sempre l'Esglesia i l'ha castigat terriblement an aquells *Ministres* que n'han estat gens tocats. ¿Quina institució hi ha haguda may demunt la terra qu'exigisca una perfecció de vida tan grossa an es seus súbdits i sobre tot an es seus Ministres, com

les ho exigeix i les ho ha exigida sempre l'Esglesia? ¡I ara aqueys socialistetxos mos retreuen aqueixes lleys de l'Esglesia sobre *continència clerical*, per provar que's capellans son estats sempre uns pares! Lo que proven aquells cànons, jo socialistetxos! es sa gran perfecció de costums de l'Esglesia Catolica, qu'ha exigida sempre an es seus Ministres una netedat de vida que cap institució humana ha poguda exigir may an es seus, perque no trobaria negú que hi volgués pertènixer. Si es socialisme exigia an es seus sa pureza de vida que l'Esglesia exigeix des Ministres de Deu, es socialisme no trobaria negú que el volgués professar; no n'hi hauria ni un de socialista en tota la terra. ¡I tenen aqueys socialistetxos sa poca alaxa d'anar a retreure això de sa *luxuria clerical*, allà on es socialistes n'están més bruts de tal vici qu'un porc dins sa soll des seus escrements! ¡Si es socialistes proclamen i practiquen s'amor lliure, just-i-fet es *cavalls i es muls* i es pores i es gorans, que no tenen *coneixement*.

Aont menten tan alts com son ets escriguedoretxos des paperot socialista, es allà ont diuen que's *Concilis s'esforsaven debades* per esveir s'*incontinència clerical*. S'historia hu diu ben clar que no foren debades tals esforços i que es *Concilis* arribaren a sortirne ab la seua. No hi ha altre exemple dins tota s'historia d'una Institució qu'haja lluytat tants de sigles contra sa més formidable de ses passions, humanes per netetjarse'n no de qualsevol manera, sino de totes ses manifestacions de tal passió. Sols sa Gracia de Deu i sa Virtut de l'Espirit Sant ssstengueren l'Esglesia i feren possible aquella lluyta gloriosíssima, aquella victòria colossal de l'Esglesia demunt sa miseria i sa flaqueza humanes que tots es fíys d'Adam duym dins sa sanc, i es socialistes més que negú, que duen sa seua desvergonna fins a s'estrem de proclamar i practicar s'*amor lliure*.

i mal cor acabaren per donar es triunf an es «lliberals», a's dia qu'ell badayá.

Així com es liberals quant pujaren l'any 1820, al punt se dividiren en «moderats» i «exaltats». Es «moderats» volien evitar ets excessos de sa «reacció», respectar qualque cosa de lo qu'havien fet es liberals i aprofitar alguns elements d'aqueys, que tenien un valor real p'es govern de sa nació, i introduir reformes en sentit «constitucional»; ara ets «exaltats» no admetien res d'això, volien esveir tot quant havien fet es liberals, de manera que no'n quedás rastre ni nescia. Aviat veren que'l Rey no era des seus, que s'inclinava més an ets altres, i tornaren correr ses noticies de qu'era «masó» i que's qui el rodetjaven, també e-hu eren. Com Ferrán VII no arribava a tenir capfiy ni fia, es seu hereu natural havia d'esser l'Infant D. Carles, qu'era tot un altre homo, religiosíssim, net de costums, simpàtic, d'una integridat natural a tota prova, i qu'estimava es seu germá ab deliri. Ses mirades des reyalistes «exaltats» se fixaren ab D. Carles. Massa veyen ells qu'aquest may s'havia de prestar a esser bandera de res mentres songermá majorfos viu; pero ells feyen sa seua via conspirant contra el Rey, encara que ben d'amagat.

Ara bé, es Comte d'Espanya i de quin boldró era? ¿Era «moderat» o «exaltat»? En rigor ni una cosa ni altra. Es Comte d'Espanya era abans que tot un catòlic pràctic, un homo d'una fe religiosa molt viva i d'una fe reyalista casi tan forta com sa religiosa; ell, després de Deu, estava a ses ordes del Rey; era un ordenancista fins an darrer clauier. Ell no's permeté may discutir el Rey i molt manco ses ordes que'l Rey li donava, que cumplia al peu de la lletra, sense deixar ni una til·la.

Ell, naturalment, professava ses idees religioses i politiques de l'Infant D. Carles i considerava aquest com hereu natural de la Corona i n'estava content ferm qu'un príncep com l'Infant s'hagués d'asseure an es trono d'Espanya; pero massa clar veyen tots es reyalistes «exaltats» que'l coneixien, que, mentres badás ets uys D. Ferrán, no hi havia qu'esperar que's Comte d'Espanya volgués donar cap passa ni admetre dins es seu enteniment ni s'idea més remota de fer ell res per asseure D. Carles an el trono. Després de mort D. Ferrán, llavò tot per D. Carles; mentres D. Ferrán fos viu, tot per D. Ferrán, res per D. Carles més que's respecte, amor i adhesió que li devia com Hereu de la Corona, com a futur Rey. Així era es Comte d'Espanya, i així havien d'esser estats tots es reyalistes, i llavò haver tengut més seny, més franc que no tengueren per safalcar es liberals, servint l'Espanya millor que no aqueys. Peraixoes reyalistes descontentes del Rey perque el trobaven massa fluix contra's liberals, perque creyen que no defensanases bones idees, religioses i de Govern, així com era sa seua obligació, may contaren ab so Comte d'Espanya per conspirar contra's govern del Rey, coneixent com coneixien sa fidelitat d'ell an el Rey, duyta nobilíssimament fins an es darrer estrem.

Tampoc no intervengué ell gens en sa reacció feresta qu'esclatá per tot Espanya contra's liberals coma queys foren cayguts dia 1 d'octubre de 1823. Es liberals, es ver, estaven ben soyats de crims pe'ses barbaritats qu'havien comeses, durant es tres anys de sa seua dominació, contra tot lo que feya olor de reyalista i religiós. Se comprèn que volguessen prendre sa revenja ets «emigrats» que tornaven, es «guerrillers», ets atupats durant tres anys, es parents d'ets assassins i de ses víctimes de «masons» i «comuners», qu'eren una cosa o altra

casi tots es liberals («masons» es «moderats», «comuners», això es, uns «masons» més barbatxos, ets «exaltats»); pero es caps-pares reyalistes a cada regió s'havien de sebre fer superiors a tot això, i imposarse an es populatge i demostrarse dignes de comandar. Pocs foren es reyalistes caps-pares que saberen fer res d'això, i fou un de tants de motius perque fracassá definitivament es sistema absolutista dins Espanya. Es Comte d'Espanya fou un des pocs que's saberen mantenir a s'altura que pertocava, no deixantse dur gens d'aquelles passions de malarel. Peraixò el Rey dia 12 de matx de 1824 l'enviá a Saragossa de Capitá General d'Aragó, i cinc dies més tart l'anomená President d'aquella Audiencia. I precisament li confiaren aqueys càrrecs tan alts (pe' s'energia, prudencia i manetx que distingien el Sr. Comte. Totes aqueixes qualidats eren indispensables per mantenir s'orde i fer observar la llei devers aquella ciutat i regió, aont es reyalistes anaven fora corda i no deixaven viure es de s'altre partit, i cada dia hi havia desgracies, tropellies i escàndols. El Sr. Comte e-hi arribá a posar retgit a forsa d'energia, constancia i activitat, un cop singlant i un cop amoixant, conseguint a la fi restablirhi s'orde, sa confiansa i sa segueredat personal de tothom. A-les-hores el Rey de França el feu Comandador de la «Reyal i Militar Orde de St. Lluís», i dia 26 de desembre (1824) el Rey d'Espanya li concedí sa honorífica «Creu de Fidelitat Militar de 1.ª Classe», i dia 14 de juny de 1825 el va fer Comandant General «en cap» de la Guardia Real d'Infanteria.

An aquestes saons predominava en es Govern del Rey s'element *moderat*, Zea Bernudez i Fernandez de Córdoba i Calomarde que a estones era des *moderats* i a estones d'ets *exaltats*. Ets *exaltats* cridaven dient que's masons enrevoltaven el Rey i comandaven, aturantlo de menar assocats es liberals i de restablir l'Inquisició. Dia 16 de juny 1825 ab un poc més fan un alsament a Madrid. S'energia des Govern, que se'n temé, e-hu pogué aufergar. Pero seguiren ets *exaltats* conspirant i prenent forsa no sols a Madrid, sino a diferents endrets d'Espanya, fins qu'arribá sa nit de 15 d'agost, i es general Bessières, molt distingit p'el Rey, surt de la Cort cap Guadalajara, fent escampar veus de que a ca'l Rey comandaven es masons i que anaven a posar de bell nou sa Constitució; recorre pobles i pobles eridant es reyalistes a alsarse. Lo endemá demati un retgiment de cavalleria acantonat a Getafe per orde des seu comandant ja li ha copat cap a Brihuega, aont s'havien d'aplegar tots es conjurats, dels quals era cap En Bessières; pero es soldats, com essumaren això, no anaren de res, i sols una part des retgiment aquell meteix dia s'uní an En Bessières, que venia de Cuenca molt contrariat perque's reyalistes d'allà no l'havien volgut seguir. S'alsament havia feta quetxa. I ¿que fa el Rey, com sap totes aquelles coses? Dia 17 d'agost dona un decret, aont mana: primer, que's rebel·los que no se rendesquen a sa primera intimació, los passin per les armes; segón que's qui agafassen ab ses armes ab ses mans, just les donassen temps per morir com a cristians; tercer, que s'aplicás tal pena a tots es qui's sublevassen; i quart, que's perdonés la vida an es sargents i soldats que s'entregassen an es seus caporals; i anomená es Comte d'Espanya General *en cap* de totes ses forses contra sa sublevació d'En Bessières, el qual prová d'apoderarse de Sigüenza, i li va dir tort. Sabent es decrets del Rey contra ell i es qui'l seguien, va comprendre que no hi havia res que fer; abreviá ses poques forses que li romanien i ab sos set oficials que li quedaven, pren redos a ses muntanyes d

DE TOTES ERBES

Més ventays an En Juan Monserrat de Lluchmajor.

Per allò de que ane «qui no va de brou, set escudelles»—seguim donant «ventays» an aquest socialista lluchmajorenc que tengué s'atreuiment d'anar a dir que sa «moral catòlica era sa pitjor de totes», citant es «Comte d'Espanya» com una prova d'això. Seguiguem idò es nostro cap de fil sobre aquest «Comte», tan desconegut de la gent com calumniat p'es revolucionaris espanyols.

18.

Es Comte d'Espanya desde sa cayguda des liberals l'any 1823 fins a sa sublevació des general Bessières.

Dues contrarietats molt grosses va tenir sa monarquia tradicional d'Espanya sa primeria des sigle XIX: 1.ª haver abandonada sa tradició espanyola fentse massa absoluta a lo Lluís XIV, sense que's nostros reys desde En Pelip III arribassen a tenir cap de ses superiors qualidats d'aquell gran rey que feyen possible i viable s'absolutisme; i 2.ª haver acabat per tenir per representants uns reys tan

ineptes com Carles IV i Ferrán VII. Ets aussiliars més poderosos des sistema «lliberal» o «constitucional» foren es mal manetx i poc franc per governar que demostraren aquells dos reys, sobre tot En Ferrán VII. Com torná l'any 1814 de Valencey, es liberals no'l pogueren veure ni pintat perque els-e tomá sa Constitució i els-e perseguí de mala manera; i es no-lliberals que hi veyen una mica aviat se'n desenganaren, convencentse de que «no servia». A pesar de ses mostres de religiosidat de que a voltessé feyagros, sa seua conducta privada i de Govern era tal, que comensá a córrer la veu de que el Rey era «masó» i que s'hi era fet a Valencey (dia 16 de juliol de 1812), creencia que D. Vicens Lafuente («Hist. de las Soc. Secr.» T. I, p. 196 i ss.) dona per fundada. Això fou es gran mal p'es no-lliberals, p'es reyalistes, que sembrá entre aqueys sa desconfiansa respecte d'aquell amb-e qui n'havien de tenir més, per porer safalcar es liberals; per això en lloc de safalcar ells es liberals, es liberals les safalcaren a ells, finis finis. Si, ses males qualidats de Ferrán VII, sa seua ineptitut, poc franc

